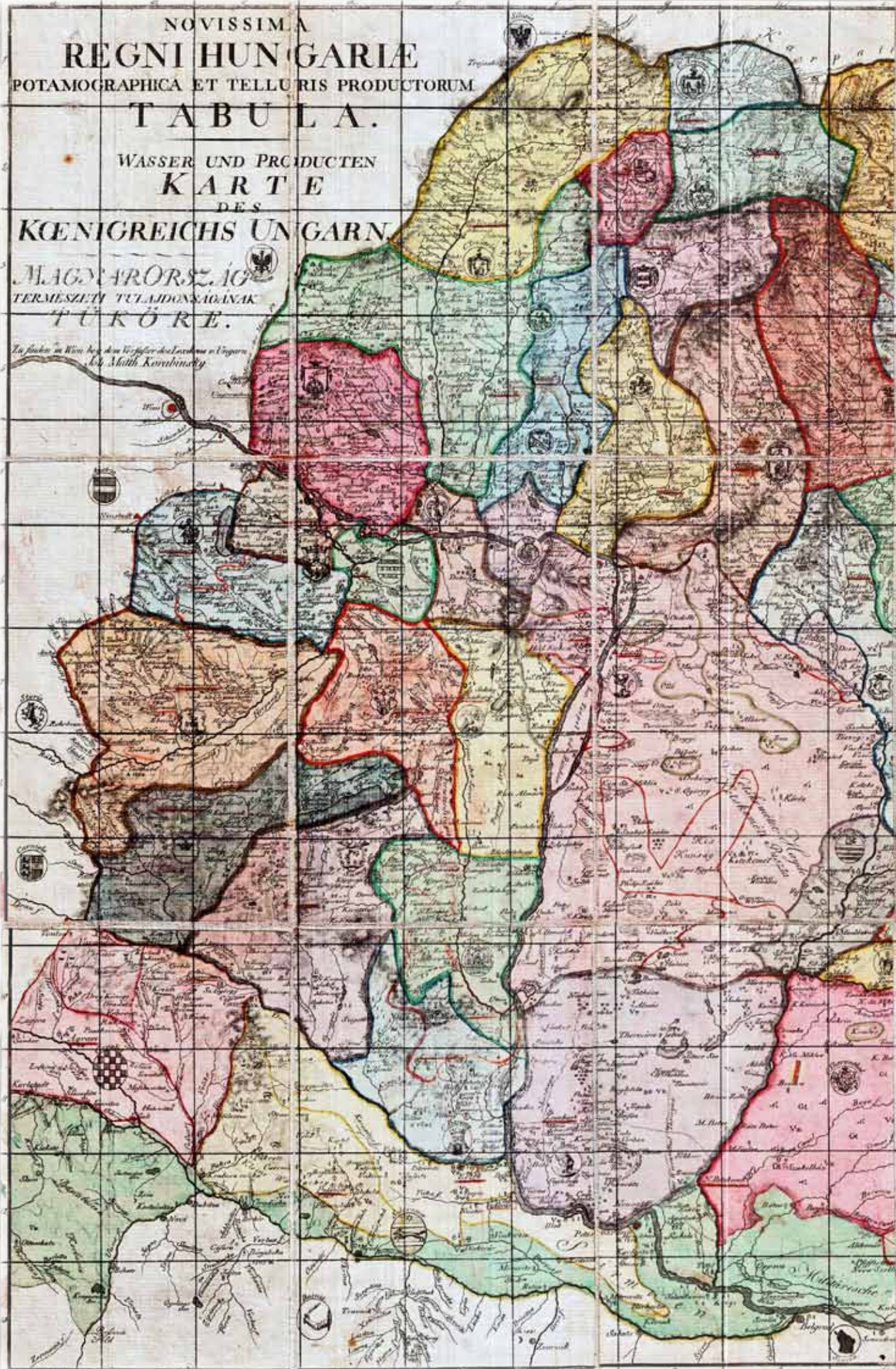

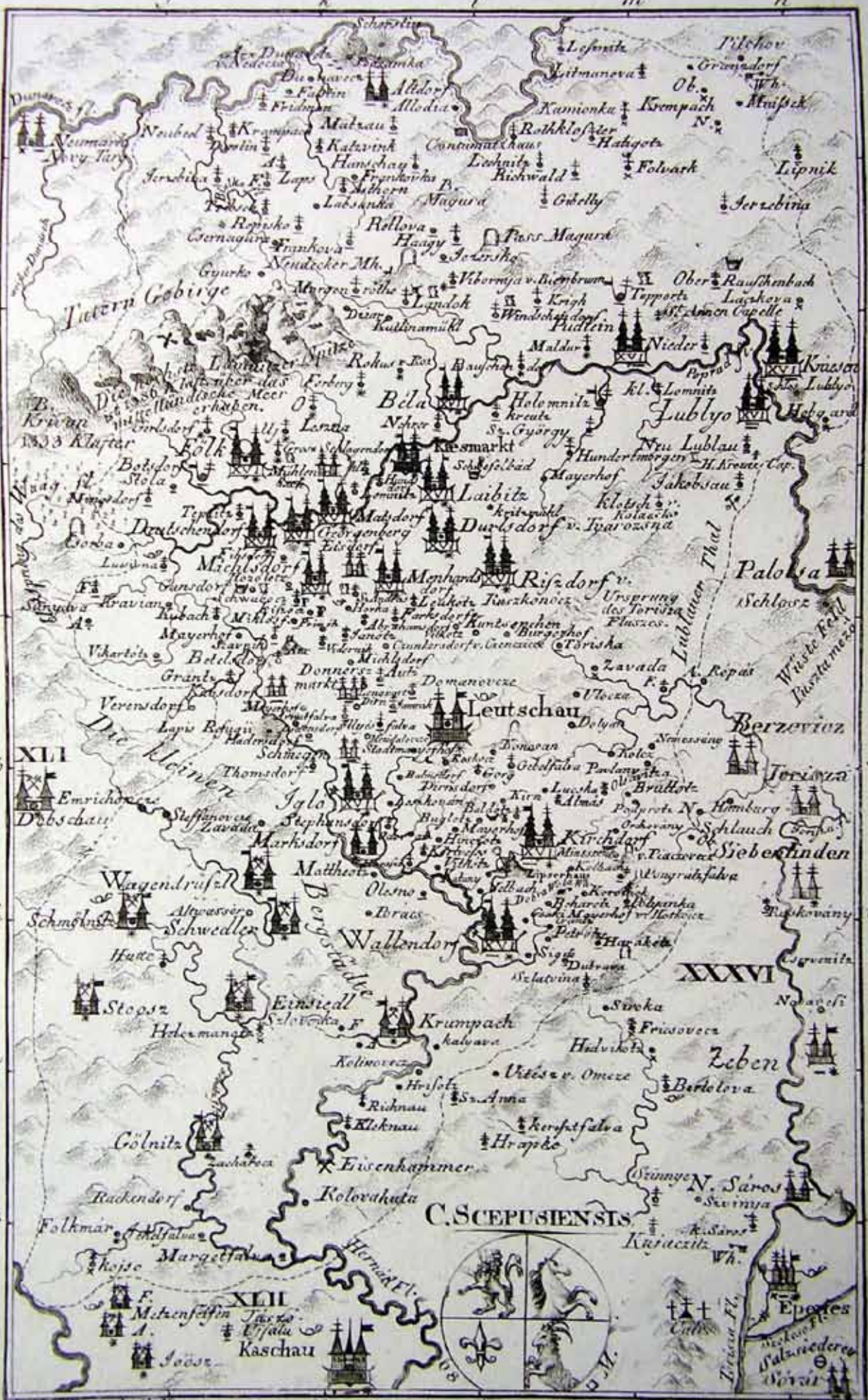
NOVISSIMA
REGNI HUNGARIE
POTAMOGRAPHICA ET TELLURIS PRODUCTORUM
TABULA.

WASSER UND PRODUCTEN
KARTE
DES
KÖNIGREICHS UNGARN.

MAGYARORSZÁG
TERMESZETI TERMELÉSÉNEK
TÜKÖRE.

*Zu finden in Wien bey dem Verleger des Landes in Ungarn
M. Math. Kovachichy*

Ján Matej Korabinský a jeho mapa Spišskej stolice

Medzi najvýznamnejších geografov v Uhorskom kráľovstve a priekopníkov štatistickej geografie patrili Ján Matej Korabinský / Johann Matthias Korabinszky (* 1740 – † 1811). Bol rodák z Prešova, kde začal s gymnaziálnymi štúdiami. Počas pobytu v Nemecku navštevoval prednášky z teológie, filozofie, prírodných vied a histórie na univerzite v hessenskom Rintelne. Po návrate pôsobil v Bratislave najprv ako redaktor u kníhkupca a tlačiaru Landeraera. Potom viedol redakciu *Bratislavských novín* (*Pressburger Zeitung*), v ktorých sa, okrem iných tém, už na sklonku 18. storočia riešila otázka spisovného jazyka Slovákov. Neskôr si tu založil vydavateľstvo a kníhkupectvo. Bol všestranným autorom, venoval sa aj pedagogike. Vydal učebnicu maďarčiny pre Nemcov, návod na poznávanie biblických textov a čísiel, učebnicu pre deti, ktorá mala zábavnou formou uľahčiť učenie sa nemčiny, maďarčiny a slovenčiny. Predovšetkým sa ale venoval vlastivede a geografii. Jeho najvýznamnejším dielom bol *Geograficko-historický a tovarový lexikón Uhorska* (*Geographisch-historisches und Produkten Lexikon von Ungarn*). Lexikón vyšiel v Bratislave roku 1786 aj vďaka finančnej podpore grófa Františka Séčeniho (Szécsényi). Usiloval sa v ňom podať celkový obraz krajiny, základné topografické, demografické, etnické, politicko-administratívne, ekonomické a kultúrno-historické údaje o všetkých uhorských obciach, ktoré zoradil abecedne. Príznačné pre svoju dobu je, že pri každej obci, či meste, mestečku vždy uviedol miestny názov v tých jazykoch, v ktorých sa vyskytoval (napríklad v prípade dnešných spišských Abrahámoviec sú to – Abrahamsdorf, Abrahamfalwa, Abrahamowce).

Ďalším cenným dielo Jána Mateja Korabinského bol *Vreckový atlas Uhorského kráľovstva* (*Atlas Regni Hungariae Portatilis*), ktorý bol vydaný roku 1804 vo Viedni. Dielo nesie nemecký podtitul – *Neue und vollständige Darstellung des Königreichs Ungarns auf LX Tafeln in Taschenformat*. Bol to od čias Colloreda (1689) druhý atlas Uhorska. Pozostáva zo 60 mapových listov. V úvodnej kapitole cituje príslovie: „Kto chce svoju vlasť milovať, musí ju aj poznať“. Toto príslovie bolo aj hlavným motívom pri vydaní atlasu. Po prehľadných mapách Uhorska bez Sedmohradska nasledujú mapy jednotlivých stolíc pod poradovými číslami. Mierky na mapách sú udané v nemeckých míľach, ale nie sú jednotné a sú bez zemepisnej siete. Mapa Spišskej stolice s poradovým číslom

XXXV. má rozmery 10,5 cm x 17,5 cm. Ako jediná nemá mierku. Na základe podkladov Korabinského ju vyhotovil rytec Samuel Czetter (1765 – 1819) pôvodom z Uhorska, žijúci a pôsobiaci vo Viedni. Autor pri jej tvorbe vychádzal zo starších máp Spiša Jakuba Kraya (1715), Samuela Mikovíniho (okolo 1740) a čiastkových nákresov Juraja Buchholza ml. (1717), pričom ich doplnil o nové skutočnosti aj výškové merania. Mapa zachytáva prírodno-geografické pomery Spiša, polohu jednotlivých sídiel, základnú cestnú sieť aj poštové stanice. Základné texty sú nemecké, rovnako ako aj názvy väčšiny sídiel, ale stretávame sa tu aj s maďarskými variantmi názvov a slovenskými pomenovaniami. Terén je znázornený kopčekom, pričom na mape dominuje výrazná kresba Tatier. Za najvyšší vrch je označený Lomnický štít (Lomnitzer Spitze). Jeho výška je udaná 1386 siah nad hladinou Stredozemného mora, čo je 2628 metrov. Je pozoruhodné, že odchýlka od skutočnej výšky je len 2 metre. Severnú hranicu Spišskej stolice autor nevedie po hraničnej rieke Bielke, ale po menej výraznom toku Lesnice, ktorá tečie niekoľko kilometrov západnejšie. Mapu v dolnej časti dopĺňa do kruhu zručne vyrytý erb Spišskej stolice skladajúci sa zo 4 erbov: Obrátený jednorožec vyrastajúci z trojvršia sprevádzaný hviezdou = páni z Korytného; kamzík vyrastajúci z trojvršia = páni z Veľkej Lomnice a Brezovice; ľalia = páni z Draviec a lev sprevádzaný dvomi ružami = Turzovci. V strede erbu chýba znázornenie medveďa, symbolu Malej, alebo Hornej Spišskej stolice (Stolice desiatich spišských kopijníkov). O popularite Korabinského vreckového atlasu svedčí aj skutočnosť, že dielo bolo vydané v roku 1817 aj druhýkrát. Stalo sa tak v Bratislave 6 rokov po autorovej smrti.

Ivan Mrva

